

TRANSPORT-LOGISTIKASINI TASHKI QILISH VA BOSHQARISHNING MUHIM JIHLTLARI

Alixonov Bexzod Nizamidinovich
Toshkent davlat yuridik universiteti,
Sport huquqi mutaxassisligi magistranti

ANNOTATSIYA

Maqolada logistikaning iqtisodiy mohiyati, uni minqa iqtisodiy salohiyatining oshirishdagi o'zni haqida fikir yuritildi, foy ko'lam va qo'shimcha qiymatini oshirishdagi o'zni o'rganildi. Logistika xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlarga haqida fikir yuritildi. Transport xizmati, saqlash, qadoqlash, hujjatlashtirish va boshqa vositachilik munosabatlari va harakatlarining samaradorlik ko'rsatgichlariga tasiri tahlil etildi. Korxonalar raqobatbardoshligini shakllantirishga logistikaning ta'siri o'rganildi.

Kalit so'zlar: logistika, logistika faoliyati, logistika tizimi, raqobatbardoshlik, saqlash va transport xizmati, logistika zanjiri, to'liq qiymat zanjiri.

Logistika kompaniyaning funksional muamolarining yechimlarini optimallashtirishga yordam beradi: u moddiy, axborot, moliyaviy va xizmat oqimlarini talab qilinadigan ko'p qirrali faoliyatdir. Etkazib berish, ishlab chiqarish, tarqatish va sotish o'rtasidagi o'zaro aloqalarni muvofiqlashtirishdan va birlashtiradigan tizimdir. Logistikaning har bir funksional sohasi (ta'minot, ishlab chiqarish, transport, ombor, tarqatish va sotish) alohida tizimni tashkil etuvchi tuzilma bo'lib, boshqaruvning o'ziga xos mazmuni va muvofiqlashtirish mexanizmiga ega. Shu bilan birga, logistika ijtimoiy takror ishlab chiqarish tarkibida integratsiyalashgan materiallarni o'tkazish, axborot, xizmat ko'rsatish, moliyaviy va ijtimoiy oqim tizimlarining tashkiliy va iqtisodiy jihati sifatida qaralishi kerak¹. Shu munosabat bilan logistika amalda iqtisodiy va boshqaruv tarkibiy qismlarining o'zaro ta'siri asosida ishlab chiqarish va muomalaning barcha sohalarini har tomonlama qamrab olishga imkon beradi. Logistikaning rivojlanishi umumiy iqtisodiyotning va mintaqaning rivojlanish tendensiyalari va dinamikasi bilan belgilanadi. Oddiy logistika tizimi ma'lum miqdordagi elementlardan va ma'lum munosabatlardan iborat. Logistika tizimlari bir nechta tuzilmalarni tashkil etuvchi turli xil quyi tizimlarning interpenetratsiyasida ifodalanadigan yarim strukturalilik bilan tavsiflanadi. Mintaqani logistik salohiyani tizim sifatida o'rganish, birinchi navbatda, mintaqaning joylashuv va ushbu tizimning qanchalik yaxshi rivojlanganligiga bog'liq shu bilan birga mintaqaviy iqtisodiyotda

¹ Давлятшаев, А. А. (2020). Социальный анализ инвестиционных проектов. In минтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари (pp. 516-520).

oqim jarayonlarini boshqarish mexanizmini ochib berish kerak². Logistika metodologiyasi obyektning tashqi muhit bilan aloqalarini o'rgangandan so'ng, uning tuzilishini tahlil qilishga o'tishni talab qiladi. "Milliy iqtisodiyot" tizimining elementi vazifasini bajaruvchi mintaqa ayni paytda turli kichik tizimlardan tashkil topgan murakkab tizim bo'lib, bu mintaqa tizimning birinchi belgisi – yaxlitlik va segmentatsiya bilan ajralib turishini ko'rsatadi. Mintaqaning quyi tizimlarini ajratish turli pozitsiyalar va mezonlardan amalga oshirilishi mumkin. Shu bilan birga, tadqiqotning logistika metodologiyasini hisobga olgan holda, umumiydan xususiyga o'tish usulidan foydalanish kerak, unga ko'ra mintaqa avval eng katta quyi tizimlarga bo'linadi, so'ngra ularning har biri alohida va boshqa elementlar bilan birgalikda o'rganiladi. Bozor talabi va bozor taklifining an'anaviy mazmunini yanada murakkab jahon iqtisodiy tizimida o'zgartirish logistika zanjiri ishtirokchilarining strategik maqsadlariga ta'sir qiladi: talabni rag'batlantirish va umumiy xarajatlarni minimallashtirish, butun tizimning sifat parametrlarini takomillashtirish, ekologik, resurslarni tejash, ijtimoiy salohiyatni oshirish. Dinamik ravishda o'zgaruvchan bozor muhiti, raqobatning kuchayishi bir xo'jalik yurituvchi sub'ektdan tashqariga chiqadigan jarayonlarning tezkor kelishuvini talab qiladi. Logistika ta'minot zanjirlarini boshqarish kontseptsiyasini qo'llash qo'shma biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi va tashkilotlararo, funktsional, tashkiliy muvofiqlashtirish, sinxronizatsiya va nazoratni ta'minlaydi. Logistika murakkab iqtisodiy tizimlar va quyi tizimlarni tashkiliy-analitik optimallashtirish jarayonining metodologiyasidir. Logistika iste'molchiga talab qilinadigan oqim shaklini jismoniy targ'ib qilishni ta'minlaydi va kerakli iste'molchini kerakli iste'molchiga minimal xarajatlar bilan kerakli miqdordagi kerakli vaqtda kerakli joyga etkazib berishga imkon beradi. Marketing tovar harakatini tashkil etishga tizimli yondashuv vazifasini qo'yadi, tovar harakatini samarali tashkil etish bilan ushbu jarayonning har bir bosqichi muvozanatli va mantiqiy qurilgan umumiy tizimning ajralmas qismi sifatida rejalashtirilishi kerak. Shu munosabat bilan tovar harakati jarayonining barcha ishtirokchilarining tashkiliy va texnologik integratsiyasi usullari logistikani o'rganishning asosiy mavzusi hisoblanadi. Tijorat bozor subyektlarining tovar qiymatlari va xizmatlar almashinuvini ekvivalent asosda taqsimlash va tashkil etish bo'yicha tashkiliy, texnik va ijtimoiy-iqtisodiy o'zaro ta'sir jarayonini nazarda tutadi. Tijorat logistikasining asosiy obyekti moddiy oqim bo'lib, uni tegishli oqimlar bilan muvofiqlashtirmasdan optimallashtirish va ratsionalizatsiya qilish mumkin emas: moliyaviy, xizmat, axborot. Natijada, tijorat logistikasi ishlab chiqarish va savdoning ishonchliligi va moslashuvchanligiga erishish uchun tovarlarni sotib olish va taqsimlash bilan bog'liq oqimlarni boshqarish tizimini belgilaydi. Shu bilan birga,

² Yakubov, M. S., Muxamedova, Z. G., Isroilov, U. S., & Fayzullaev, J. S. (2018). Methodological aspects of continuous controlling and diagnostics traction electrical equipments using methods of spectral analysis. *Chemical Technology, Control and Management*, 2018(1), 85-90.

bozorni rivojlantirish va bozor jarayonlarining o'zgarishi va dinamikasi logistika tizimlarida yuzaga keladigan iqtisodiy munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlarini belgilaydi, bu oqim jarayonlarini muvofiqlashtirilgan boshqarishga imkon beradi, ularning sinxronligi va sinergetik integratsiyasini ta'minlaydi, bu barcha ishtirokchilar faoliyatining muhim yakuniy natijalariga olib keladi. Xulosa va takliflar. Shunday qilib, logistika iqtisodiy faoliyatning funksional yo'nalishlarini muvofiqlashtirishga, boshqaruv tizimini optimallashtirishga va iqtisodiy tuzilmalarning ishlab chiqarish va bozor pozitsiyasining barqarorligiga yordam beradi. Logistika jarayonlarining xilma-xilligi logistika tizimlarining tarkibiy qismlarini birlashtirishga imkon beradi, shuningdek korxonalar va hatto shunga o'xshash bo'linmalarning ish sharoitidagi farqlarni hisobga olgan holda xo'jalik yurituvchi subyektlarning maqsadlari va vazifalariga muvofiq eng aniq va mazmunli natijalarga erishish uchun bir qator yondashuvlardan foydalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Давлятшаев, А. А. (2020). Социальный анализ инвестиционных проектов. In минтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари (pp. 516-520).
2. Давлятшаев, А. А. (2021). Процессы Интернационализации и Их Роль в Развитии Межвузовских Отношений. Central asian journal of innovations on tourism management and finance, 2(11), 48-55.
3. Кундузова, К. И., Давлятшаев, А. А., & Холдарова, Х. С. (2018). Задачи усовершенствования организации бухгалтерского учёта в страховых организациях. In Бухгалтерский учет: достижения и научные перспективы XXI века (pp. 100-103).
4. Qudbiyev, N. T., Qudbiyeva, G. A. Q., & Abduraximov, B. U. O. (2022). Logistikada raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi. Scientific progress, 3(1), 133-142.
5. Темиркулов, А. А., & Хожаев, А. С. (2021). Статистический анализ и оценка деятельности специализирующихся на плодоовощеводстве фермерских хозяйств в ферганской области. In Бухгалтерский учет: достижения и научные перспективы XXI века (pp. 197-204).
6. Бобожонов, А. Р., Рахмонов, Қ. Р., & Гофиров, А. Ж. (2008). Ер кадастри. Т.:“ТИМИ, 202.